

BIDRAG GULDSPADEN

"De journalister - verksamma i svenska medier - som genom engagerad och kunnig journalistik avslöjat eller skildrat väsentliga förhållanden som allmänheten förut inte kände till. Undersökningen skall vara ett originalarbete, självständigt genomfört"

Bidrag publicerade 1 jan-30 jun skall vara FGJ tillhanda 10 september

Bidrag publicerade 1 jul-31 dec skall vara FGJ tillhanda 10 januari

VILKEN KLASS AVSER BIDRAGET?
Dagstidning med mindre än 100.000 i upplaga
DESSA PERSONER ANMÅLS: (DESSA BLIR DE NOMINERADE - DE SKALL HA GJORT EN BETYDANDE INSATS. (Observera att för arbetsledare finns priset Gyllene dynamon)
Elisabeth Pettersson, reporter Tina Enström, reporter
FÖRUTOM OVANSTÅENDE DELTOG FÖLJANDE PERSONER: (DESSA BLIR EJ NOMINERADE)
Fredrik Carlsson, redigerare Angela Hanagarth, redaktör för granskningsgruppen
PUBLICERAT/PUBLICERADE DATUM:
29 maj, 30 maj, 31 maj, 1 juni, 3 juni, 21 juni, 22 juni (under hösten har fler artiklar publicerats kring ämnet)
VAR PUBLICERADES JOBBET?
Nerikes Allehanda och na.se
BESKRIV RESULTATET AV GRÄVET KORTFATTAT! (GÄRNA I FORM AV RUBRIK OCH INGRESS (MAX 7 RADER)
<i>Skolor och förskolor i Örebro förfaller. Ändå slösar kommunens fastighetsavdelning, KFÖ, bort skattepengar. KFÖ bryter inte bara mot sina egna avtal utan också mot lagen om offentlig upphandling. Vår granskning visade bland annat att bjudmiddagar och kompisrelationer kan avgöra vilket företag som får byggjobbet, vilket ökar risken för korruption. Medan förskolepersonalen måste snåla och redovisa vartenda öre kan de anställda på kommunens fastighetsavdelning handla för miljontals kronor utan att redovisa kvitton eller vart pengarna har gått. Vi gick igenom stora mängder fakturor och upphandlingar och hittade flera allvarliga fel, till exempel dubbla arbetstimmar, och även hemliga och olagliga avtal med enskilda företag.</i>
PÅ VILKET SÄTT ANSER DU/NI ATT GRÄVET UPPFYLLER KRITERIERNA FÖR GULDSPADEN? (MAX 7 RADER)
<i>Granskningen handlar om ett missbruk av skattepengar, ett dolt systemfel, som har fått pågå under många år utan att någon har reagerat. Våra artiklar ledde till att de ansvariga tog tag i problemet, ändrade rutiner, tillsatte en revision och att en ansvarig chef bytte arbetsuppgifter. Även Riksenheten mot korruption blev intresserade. Granskningen är ett självständigt arbete där vi utan förkunskaper tog oss in i en djungel av upphandlingslagstiftning och kommunens gigantiska fakturasystem. Vi rotade igenom pärmar och plåtarkiv, räknade lampor och lyktstolpar på skolor och kontor, intervjuade företagare, branschkunniga, jurister och kommunanställda och slog på våra miniräknare bland högar av fakturor.</i>
HUR FICK DU/NI URSPRUNGSIDÉN TILL PROJEKTET?
<i>Vi fick ett vagt tips om att "allt inte stod rätt till" inom kommunens fastighetsavdelning och bestämde oss för att försöka ta reda på om tipset stämde.</i>
VILKA ARBETSMETODER TILLÄMPADE DU/NI?
<i>Det kändes många gånger som att leta efter en nål i en högstack. Innan vi ens kunde börja leta var vi tvungna att lära oss det mesta om upphandlingslagstiftningen och om kommunens alla olika fakturasystem. Varje fråga till fakturaavdelningarna bemöttes med motfrågor: "Vilket konto? Vilken aktivitet? Vilket system har vi bokfört det i?" Ja, vad svarar man på det... Men innan vi ens kom dit ville vi veta om kommunen följde upphandlingsreglerna och handlade av företagen med bäst villkor (eller av företag som bjuder på middag). Vi trodde att det skulle vara ganska enkelt att räkna ut, men vi var tvungna att gå igenom åtskilliga arkivskåp och ringa runt till nästan samtliga förvaltare på KFÖ för att ta reda på vilka byggprojekt som har upphandlats. Vi upptäckte samtidigt att kommunen har brutit mot lagen och struntat i att dokumentera sina upphandlingar. Det fattades kontrakt, kvitton och summor. När vi hade hittat alla papper som gick att få tag på och räknat baklänges kunde vi konstatera att kommunen inte har handlat av företagen med ramavtal och bäst villkor – utan systematiskt har gynnat andra företagare. Varför? Handlar</i>

det om gammal vana, vänskapsband eller rent av korruption? För att ta reda på det blev vi "kompis" med ekonomerna på KFÖ och satt bredvid dem för att lära oss fakturasystemet. Eftersom vi inte hade ett konkret tips att utgå från var vi tvungna att börja brett: Vilka företag utmärker sig? Vilka förvaltare på KFÖ har beställt mycket av dem? Vi korskörde olika konton och aktiviteter och hittade på så sätt mönster och konstigheter, där vi kunde leta vidare. Till slut gick vi ner på fakturanivå och begärde ut fakturor på vissa företag. Vi valde ut några fakturor som var specificerade och därmed kunde kontrolleras. Därefter åkte vi runt på kontor, förskolor och skolor och räknade lampor och lyktstolpar och liknande. Vi ringde också direkt till företagen och bad dem redovisa vad de hade gjort åt kommunen. Detta jämförde vi sedan med beställningarna (i den mån det fanns), vad som hade gjorts och vad kommunen sedan hade betalat för. Vi pratade med bransch-kunniga, lärde oss elektrikerernas tidskoder, ringde runt till snickare och frågade om rimliga arbetstider för flera olika byggen. På så sätt kunde vi stegvis bevisa att allvarliga fel hade begåtts. Men de enskilda bristerna var bara ett sätt för oss att komma åt systemfelen. Genom att konfrontera handläggare, chefer och politiker med bristerna tvingade vi dem att berätta om sina arbetsmetoder – eller rättare sagt bristen på arbetsmetoder. Beställningar på post-it-lappar till exempel. Kvitton som aldrig begärdes in. Kommunala chefer som julhandlar privat och äter middag ihop med leverantörer som de sedan lägger ut stora beställningar på. Allt detta strider mot kommunens skriftliga rutiner, men det allvarligaste är förstås att kommunens fastighetsavdelning har betalat för mycket för byggjobb samtidigt som förskolor och skolor dras med fuktskador och mögel – för att samma fastighetsavdelning inte har råd att rusta dem. Det som förvånade oss mest var att vi upptäckte att många ansvariga, både chefer och politiker, känt till problemen utan att ens försöka åtgärda dem. Det ansågs inte så allvarligt, förklarade de, men de korruptionsexperter som vi intervjuade berättade att det är just så mutbrott i Sverige uppstår. Inte fyllda attachéväsor i mörka gränser utan diskreta kompisrelationer som gradvis övergår i korruption. Efter våra artiklar tar alla detta på största allvar. Nolltolerans mot bjudmiddagar och gratisluncher och förhållningsorder om att begära in alla kvitton har införts. En konsult har tittat närmare på de jobb som en utpekad enhetschef har beställt för att se om det finns fler felaktighet än de som vi har hittat. En revisionsfirma går just nu igenom fakturor, rutiner och beställningar för att se om det förekommer korruption eller andra brister. Båda dessa rapporter väntas under den närmaste månaden.

VILKA TYPER AV KÄLLOR ANVÄNDE DU/NI?

Vi gick till förstahandskällorna i kommunens egna arkiv och fakturasystem: Dokumentation av upphandlingar, beställningar av byggjobb, fakturor med mera. Vi tog även del av fakturor och beställningar från företag. Vi gick igenom kommunens egna rutiner och läste in oss på Lagen om offentlig upphandling. Vi intervjuade åtskilliga företagare (många anonymt), handläggare, tjänstemän, chefer, upphandlare, politiker, bransch-kunniga och jurister. Vi besökte flera kontor, förskolor och skolor för att handgripligen kontrollera vad som hade gjorts på plats och pratade med dem som jobbar i lokalerna.

STÖTTE DU/NI PÅ NÅGRA PROBLEM? VILKA?

Det kan man lugnt säga. Vi fick tjata oss fram till varje svar. Vi kände direkt att det här var ett ämne som varken handläggare eller chefer på KFÖ ville prata om. De talade om för oss att det vi ville veta inte gick att få fram. "Det här är så krångligt..." "Det fattas lite papper..." Tills de insåg att vi inte tänkte ge oss utan krävde att få gå igenom deras plåtskåp och pärmar och kom tillbaka med nya frågor. Då blev det i stället svårt att få tag på dem. Vi skickades runt och lämnade meddelanden. De ansvariga ville inte ställa upp på intervjuer. När de första artiklarna hade publicerats vägrade hela avdelningen på KFÖ konsekvent att prata med oss över huvud taget. De ville ens svara på enkla faktafrågor. Vi var tvungna att mejla frågor via fastighetschefen som i sin tur pratade med handläggarna och mejlade ett svar. Inte precis en tillfredsställande intervjumetod... Det blev en hel del mejlväxling eftersom vi hade följdfrågor och krävde svar på dem. När vi ville räkna lampor för att kontrollera om fakturorna stämde blev vi vid ett tillfälle utkörda från lokalen, trots att vi tidigare hade haft kontakt med chefen. Det blev tydligt att det är känsligt att ställa sådana här frågor i en kommunal organisation. Den ansvariga chefen hade dessutom bytt arbetsuppgifter och ville nu inte längre prata med oss, trots upprepade försök. Den ansvariga politikern var också först väldigt avvisande och gav oss väldigt lite intervjutid.

HUR LÅNG TID TOG PROJEKTET?

Cirka fyra veckor inför den första publiceringen. Cirka en vecka inför den andra.

VILKA REAKTIONER HAR NI FÅTT FRÅN MYNDIGHETER OCH KOLLEGOR?

Främst har vi fått reaktioner från läsare. Gensvaret var överväldigande. Telefonerna ringde nästan oavbrutet den första veckan efter publiceringen och det kom även många mejl. Ingen av oss har tidigare

varit med om liknande reaktioner. Människor som bara ringer upp för att säga: "Bra jobbat! Fortsätt så." Det var allt från föräldrar, skolpersonal, vanliga läsare till företagare och kommunanställda. Många berättade att de hade varit med om liknande saker. Flera företagare berättade att de hade känt sig tvingade att bjuda på sprit och middagar och köpa saker till kommunala tjänstemän för att få bygguppdrag. Även flera politiker hörde av sig och sa att de blev glada eftersom det länge har funnits rykten om bristerna, men ingen har vågat lyfta upp det eftersom det inte har funnits bevis tidigare. Lokala medier, Tvärsnytt och Sveriges Radio Örebro, hakade på och rapporterade om vår granskning och de efterföljande turerna i fastighetsnämnden. Statsåklagaren vid Riksenheten mot korruption hörde av sig och ville ha våra artiklar. Kommunen har bett att få våra artiklar eftersom de ska fungera som underlag för den revisionsfirma som ska titta närmare på KFÖ.

HAR PROJEKTET ANMÄLTTS TILL PO, GRANSKNINGSNÄMNDEN ELLER ANNAN INSTANS?

Nej.

ANGE WEBBLÄNK TILL ARTIKLARNA/INSLAGEN/BOKPRESENTATION

<http://na.se/nyheter/2.2503/1.874717-statsaklagare-tar-del-av-na-s-granskning-av-kfo>

Om anmälan består av fler än tre delar skall innehållsförteckning över artiklarna/inslagen bifogas anmälan.

OM FLER ÄN TRE DELAR: ANGE VILKA TRE ARTIKLAR/INSLAG SOM BÄST BESKRIVER/GER EN BILD AV GRÄVET, SÅ SOM DE STÅR I INNEHÅLLSFÖRTECKNINGEN. INGEN MOTIVERING BEHÖVS.

"Här försvinner dina skattepengar", 29 maj

"Hemligt avtal får pengarna att rulla", 21 juni

"Fyra fakturor = fyra dyrbara fel", 31 maj

BIDRAGETS HAR ANMÄLTTS AV:

TELEFON/E-POST TILL ANMÄLAREN:

Stellan Norén, nyhetschef NA

019-15 50 78, stellan.noren@na.se

TELEFON/E-POST TILL NOMINERADE JOURNALISTER:

Tina Enström, 019-15 50 25, tina.enstrom@na.se

Elisabeth Pettersson, 019-15 50 26, elisabeth.pettersson@na.se

Regler:

- Detta formulär **SKALL** användas för anmälan av bidrag till Guldspaden. Ifyllt skall detta formulär **max vara fyra sidor**. Länkar till inlag/bilder får räknas bort. Inget av det för-ifyllda får tas bort, teckenstorleken skall minst vara 10 pt.
- **10 exemplar** av arbetet skall skickas in tillsammans med 10 utskrifter av detta formulär + ev innehållsförteckning. Om grävet består av flera artiklar/inslag skall samtliga artiklar/inslag skickas in i 10 exemplar. Detta skickas till: